

5. Основы нейропсихологии: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / А.Р. Лурия. – [4-е изд., стер.]. – М.: Академия, 2006. – 384 с.
6. Рябініна О.В. Феноменологія музики. Досвід концептуалізації: [монографія] / Олена Володимирівна Рябініна. – Х.: Харківський військовий ун-т, 2000. – 286 с.
7. Уэйнбергер Н. В чем секрет завораживающей власти музыки / Норман Уэйнбергер // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.yugzone.ru/audio/music_mind.htm
8. Чуприкова Н.И. Как вывести психологию внимания из теоретического тупика / Н.И.Чуприкова // Вопросы психологии. – 2008. – № 5. – С. 13 – 30.

УДК 378.016:[78:159]

Лабунець В. М.

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ

В статье рассмотрены методические направления инструментальной подготовки будущих учителей музыки с позиции инновационных процессов. Выделена технология витагенного обучения, которая базируется на актуализации жизненного опыта личности.

Ключевые слова: инструментальная подготовка, будущие учителя музыки, инновационные процессы, методические ориентиры, витагенное обучение.

In the article the methodical direction of instrumental training of future teachers of music from the perspective of innovation processes. Obtained vitagenno technology training, which is based on the actualization of the life experience of the person.

Keywords: instrument training future teachers of music, innovative processes, methodical guidance, training vitagenno.

Модернізація української вищої освіти на інноваційних засадах є передумовою її інтеграції в європейський і освітній простори, що є методологічною основою розроблення сучасної освітньої стратегії і тактики розвитку освітянської сфери. Основними завданнями сучасних освітніх інноваційних процесів є: перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців мистецького профілю, що дасть змогу задовольнити можливості особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаним напрямом відповідно до її здібностей та забезпечити мобільність на ринку праці; підвищення освітнього й культурного рівнів суспільства, створення умов для навчання впродовж усього життя; запровадження в системі вищої освіти України передового досвіду розвинутих країн світу та її інтеграцію у міжнародне наукове освітнє співтовариство.

Вищим педагогічним навчальним закладам належить ключова роль у становленні освітньої системи, оскільки саме тут задаються методологічні та змістовно-структурні параметри навчальних закладів усіх типів, формується педагогічне мислення і професіоналізм сучасного вчителя. Тому структура й зміст вищої педагогічної освіти є продукуючою моделлю вітчизняної освіти. Педагогічну інноваційну освіту доцільно розглядати як підсистему всередині освіти, що об'єктивно передуює її становленню і стан якої визначає якість у цілому [2, 11]. Педагогічна інноваційна освіта реалізується як професійно-особистісне становлення вчителя в процедурах оволодіння системним загальнокультурним знанням і способами його практичного використання.

З позиції вищезазначеного у процесі інноваційної виконавської підготовки майбутніх учителів музики доцільно керуватися системно-цілісним, аксіологічним, особистісним, квазідецентричним, технологічним, креативно-діяльнісним та акмеологічним підходами. Педагогічні підходи застосовується в сфері музично-педагогічної діяльності залежно від системоутворюючого фактора, який відіграє роль провідного у зміні або реформуванні освітньої сфери. Розроблена система наукових підходів спрямована на ефективну інноваційну інструментально-виконавську підготовку майбутніх учителів музики у процесі

продуктивної діяльності, що відповідає сучасним запитам суспільства з урахуванням зміни характеру суспільних відносин, досягнення науки та педагогічної практики.

Мистецьку інноваційну діяльність майбутнього вчителя музики доцільно розглядати як найвищий ступінь педагогічної творчості, що зумовлена соціально-економічними змінами у суспільстві, які мають задовольнити потреби прогресивної педагогіки в модернізації, раціоналізації та інтеграції навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи. Інноваційна діяльність вчителя музики виявляється у завчасному проектуванні навчально-освітнього процесу, у цілепокладанні, визначенні мети, завдань, змісту та конкретних технологій мистецького інноваційного навчання. Мистецька інноваційна діяльність є відбитком не лише особливостей оновлення традиційної системи освіти шляхом раціоналізації, або впровадження новаторського досвіду, або модернізації, а й презентує індивідуальний стиль вчителя музики – фахівця найвищого ступеня педагогічної творчості.

У педагогічній практиці визначено, що сучасні інноваційні освітні процеси йдуть за трьома основними напрямками [3, 18]: зміна системи діяльності, її функцій та ієрархічної будови в процесі формування особистісного стилю роботи; зміна особистості суб'єкта, що проявляється як за зовнішніми ознаками (моторика, музична мова, емоційність тощо), так і за внутрішніми – у формуванні відповідних елементів професійної свідомості (пам'ять, мислення тощо), становленні професійного світогляду; зміна відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта діяльності, що проявляється у когнітивній сфері як підвищення рівня інформованості про об'єкт, в емоційній – як зацікавлення у взаємодії з об'єктом, у практичній – як усвідомлення реальних можливостей зміни об'єкта.

Інноваційні засади інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики, на нашу думку, полягають у розробці та впровадженні основних технологій, а саме: вітагенного навчання, що базується на актуалізації життєвого досвіду особистості; інтрасуб'єктного відношення до виконання музичних творів; врахування особистісного виконавського стилю та сугестивного впливу на аудиторію слухачів; активного використання медіа засобів у процесі інструментально-виконавської підготовки студентів; оптимізації блочно-модульної організації інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Інноваційна технологія вітагенного навчання базується на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічному потенціалі в освітніх цілях. Засновником технології вітагенного навчання є А.Белкін. Ця технологія включає два рівні – це життєвий досвід пов'язаний з отриманою інформацією та другий - де життєвий досвід виступає як компетентнісне надбання [1, 121].

На першому рівні навчання життєвий досвід сприймається як вітагенна інформація, що не прожита людиною, а лише пов'язана з його отриманою інформацією про ті чи інші сторони життєдіяльності, але яка не є для неї достатньо цінною. На жаль, саме на цьому інформаційному рівні йде процес навчання у більшості освітніх технологій.

На другому рівні навчання життєвий досвід є такою вітагенною інформацією, яка стала досягненням особистості і зконцентрована в резервах довготривалої пам'яті, котра знаходиться у стані постійної готовності до актуалізації в адекватних умовах. На цій основі й базуються компетентності майбутнього вчителя музики. Згідно даної позиції доцільно осмислити значення пам'яті та її функцій в музично-виконавській діяльності та ознайомитись з основними її законами й залежністю запам'ятовування від інших факторів психолого-педагогічної активності вчителя музики.

У житті та діяльності кожної людини пам'ять виконує багато різноманітних функцій. Однак, серед різноманітності функцій пам'яті доречно звернути увагу на такі як учіння, запам'ятовування (затримування, фіксування сприйнятого) та збереження запам'ятованого. Учіння чи засвоєння досвіду може бути реалізоване за допомогою практики, шляхом формування навичок.

У процесі музично-виконавської діяльності запам'ятовування має специфічне значення. Це один з процесів безперервної послідовної дії, спрямованої на виконавське втілення музичного твору, що розгортається в часі. Практично це є основою оволодіння знаннями, а також засвоєння вітагенного досвіду, що базується саме на запам'ятовуванні. Від

того, як особистість запам'ятовує, залежить успішність засвоєння знань і опанування досвіду. Ефективність запам'ятовування не завжди є високою, бо на цей процес впливає дуже багато різноманітних факторів. Відомо, що запам'ятовування за своїм протіканням та наслідками обумовлене фізіологічними й психолого-педагогічними законами. Запам'ятовування не є автономним процесом, що спирається виключно на функції пам'яті. Цей процес пов'язаний зі структурою психофізіологічних властивостей особистості, яка формується під впливом конкретних умов життєдіяльності.

Серед факторів, що впливають на ефективність запам'ятовування, варто звернути увагу на такі як: зацікавленість, установка на запам'ятовування, мимовільне запам'ятовування тощо. Зацікавленість є важливим фактором запам'ятовування, адже емоційний стан особистості є одним з найважливіших психічних чинників, що впливають на цей процес. Йдеться про емоційне відношення особистості до запам'ятовуваного музичного матеріалу. Людина запам'ятовує перш за все те, що справді її цікавить, глибоко зворушує, що пов'язане з особистісною мотивацією до дії й тому породжує спонтанну увагу. Показником сили прагнень особистості є запам'ятовування певних деталей.

Умовою успішного запам'ятовування є глибока емоційна проникливість змістом під час збереження раціонального відношення до нього. Якщо особистість, яка запам'ятовує, не може досягти бажаних результатів, то причина цього криється переважно в емоційному загальмуванні. Саме тут знаходиться основний комплекс психічних, інтелектуальних та вольових функцій особистості вчителя музики.

Позитивне і негативне забарвлення переживань також підвищує процес запам'ятовування та тривалість збереження в пам'яті сприйнятого образного змісту. Між результатами у запам'ятовуванні особистістю змісту, який викликає і не викликає переживання – велика різниця. З цього можна зробити такі практичні висновки: зворушення, породжені змістом запам'ятовуваного матеріалу, позитивно впливають на увагу як основного чинника запам'ятовування.

Розглядаючи роль зацікавлення в процесі запам'ятовування, доцільно зазначити, що воно виступає сильним стимулом не лише музичної, а будь-якої діяльності. Саме тому майбутній вчитель музики швидше і докладніше опанує той твір, що подобається. Це позначається на процесі виконання твору: виконавець швидко і глибоко „входить в образ”, що посилює творчий аспект виконавської майстерності студента.

Окрім зацікавленості, серед факторів, що впливають на ефективність запам'ятовування музичного матеріалу, варто звернути увагу на установку на запам'ятовування. Різноманітні установки на запам'ятовування в кожному конкретному випадку відрізняються якістю. Той, хто хоче запам'ятати певну інформацію (зміст, образ чи форму), завжди ставить перед собою конкретну вимогу та завдання, виконання якого спрямовується на досягнення бажаного результату.

У розмаїтті можливих установок на запам'ятовування виділимо такі, що найчастіше зустрічаються. Перш за все – це вибірковість запам'ятовування, адже не все і не завжди особистість запам'ятовує, з чим зустрічається, що сприймає й відчуває. У процесі запам'ятовування суб'єкт завжди обирає те, що впливає на його аналізатори. Тут основна роль належить властивостям та якостям подразника, який діє на особистість і який вона може запам'ятати; чи те, що сприймаємо, що відповідає нашим потребам та інтересам і що контрастує з іншими подразниками. Наприклад, музикант, який планує брати участь у конкурсі, повинен виконати обов'язковий твір, вивчити цей твір швидше і докладніше навіть тоді, коли цей твір йому не подобається.

Вибірковість у запам'ятовуванні може призводити навіть до зміни структури того, що особистість запам'ятовує. Наприклад, музикант-інструменталіст, приступаючи до вивчення нового твору, завжди (чи майже завжди) робить аналіз цього твору (відносно змісту, форми, складності фрагментів чи фраз тощо), а потім формує у себе установку на запам'ятовування. Як відомо, це має велике значення в процесі запам'ятовування і значно його поліпшує.

По-різному можна трактувати й питання тривалості запам'ятовування. Може бути сформована установка на певний час запам'ятовування, наприклад, на короткий час, на час, поки не буде використана засвоєна інформація, або навіть на все життя. Іноді буває

установка на запам'ятовування та пригадування в певному часі, місці, у певних обставинах, ситуаціях (наприклад, на конференції, при зустрічі з певною особистістю, під час концерту, тощо). Усі ці типи установок на практиці не завжди виступають в чистій формі та можуть довільно змішуватися та пов'язуватися між собою, в залежності від конкретної, визначеної практичними потребами, ситуації.

Дослідження, проведені Д.Узнадзе, показали, що пам'ять підлягає певним установкам; це підтверджує і щоденна практика, особливо студентської молоді. Однак не слід думати, що самої установки достатньо без відповідної творчої активності особистості, аби певну інформацію в якийсь спосіб запам'ятати. Для успішного запам'ятовування необхідна ще й власна активність [4, 363].

Одним з основних факторів, які впливають на ефективність процесу запам'ятовування музичних творів, є мимовільне запам'ятовування. Результати мимовільного запам'ятовування залежать від дій, які музикант виконує, знайомлячись з певною інформацією, змістом, не маючи на меті їх запам'ятати. Цей вид запам'ятовування застосовується деякими відомими школами гри на фортепіано, скрипці тощо. Запам'ятовування твору настає тут не в результаті усвідомлених вправ, установки на запам'ятовування, а як наслідок дуже великої кількості повторювань твору, необхідних для його технічного опрацювання. Таке запам'ятовування дає хороший результат, але не для всіх учнів.

Музична діяльність, внаслідок якої настає мимовільне запам'ятовування, є, як видно з поданого прикладу, також на щось спрямованою, і ця установка позитивно впливає на сам процес запам'ятовування. Музичний чи словесний текст краще запам'ятовується завдяки його логічному зв'язку з певними діями, органічно включеними у контекст твору або, наприклад, сценічної дії. Без такого поєднання треба було б присвятити багато часу, щоб опанувати за допомогою лише операційних дій пам'яті певний матеріал. Інколи характер дій, з включенням підсвідомості, інтуїтивності, може мати більше значення для запам'ятовування (наприклад, у випадку артистичного виконання твору), ніж сама установка на запам'ятовування.

Під час процесу запам'ятовування важливе значення має склад розумової діяльності та раніше набуті навички запам'ятовування, які істотно полегшують розкладання нового матеріалу в пам'яті та відповідно пов'язують його з вже вивченим. Важко навіть і на короткий час запам'ятати музичний матеріал, який не знаходить відгосок у вже засвоєній інформації [5, 117]. Тому, запам'ятовуючи нову інформацію, належить шукати в ній спільне чи подібне до запам'ятованого раніше.

Враховуючи вищезазначене, ціннісними орієнтаціями технології вітагенного навчання доцільно визначити: формування компетентностей, а саме багатопланових навичок адаптації до сучасного життя; формування готовності до самозбереження шляхом самодисципліни та мобілізації особистісних сил; виховання в учнів життєздатності; формування в особистості уявлення про багатомірність навчального процесу.

Література

1. Белкин А. С. Ситуация успеха: Как ее создать : [книга для учителя] /А. С. Белкин. – М.: Просвещение, 1991. – 176 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології /І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Козир А.В. Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-метод. посіб. /А.В. Козир, В.І. Федоришин. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 263 с.
4. Узнадзе Д.М. Экспериментальные основы психологии установки. /Д.М. Узнадзе. – Тбилиси: Изд. АН Груз.ССР, 1961. – С. 57-59.
5. Moreno R. A coherence effect in multimedia learning: The case for minimizing irrelevant sounds in the design of multimedia instructional messages /R. Moreno, R.E. Mayer //Journal of Educational Psychology. – 2000. - № 92 (1). – S. 117 – 125.